

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

lager onderwijs

## Onbekend maakt onbemind

### doelstellingen

De leerlingen laten kennismaken met het Jodendom en met de Joodse gewoonten. Ze leven zich in een andere levensopvatting en -wijze in en herkennen gelijkenissen en verschillen met hun manier van leven. Zo ontdekken ze in concrete ervaringsituaties de eigenheid van elkeen en brengen ze hiervoor respect en bewondering op. De leerlingen ervaren dat enkel dialoog kan leiden tot oplossingen. Ze passen dit toe in de concrete leefsituatie van de school. De school werkt dan ook aan: verdraagzaamheid en respect (niveau van het individu in zijn relaties met zijn directe omgeving), besef krijgen van genociden en misdaden tegen de menselijkheid vandaag en van de tussenkomst van de internationale gemeenschap.

### educatieve activiteiten

De school vertrekt vanuit de strips van Art Spiegelman (MAUS) over een vertelling van een overlevende van de concentratiekampen: de bevolkingen worden voorgesteld als dieren (joden zijn muizen, Duitsers katten, Polen varkens, enz.) en spelen zo hun 'rol' in de ellendige geschiedenis van de 2<sup>de</sup> wereldoorlog. Deze aanpak werkt weliswaar confronterend en beklijvend, maar spaart toch de kinderen van een al te rauw mensbeeld.

#### STAP 1 (week 1) *Wie ze zijn en wat ze willen*

De actuele situatie in Israël en Palestina leeft binnen de oudste klassen. Het project vertrekt hiervan en motiveert de kinderen om een zelfreflectie te maken. Kennen we de Joden genoeg? Kennen we hun gebruiken? Waarin geloven ze?

Deze vragen roepen ongetwijfeld nog meer vragen op. De leerlingen gaan dan ook in klasoverschrijdende werkgroepen op zoek.

Invalshoeken en daaraan gekoppelde activiteiten zijn:

- voedsel van de Joden (koken, bezoek aan een joodse slager of winkel,...)
- gebedsplaatsen en -wijzen (bezoek aan een synagoge, studie van de Thora, ...)
- feesten en rituelen (video van een feest bespreken)

De leerlingen werken in hun groep aan een voorstelling van hun onderwerp. Elke groep wordt gestimuleerd om eraan een activiteit te koppelen. Ze plannen samen met de leerkracht de week en delen de informatie. De leerkracht stimuleert, structureert hun werken en zorgt voor de nodige achtergrondinfo.

#### STAP 2 (week 2) *De moord op een volk*

Alleen omdat ze anders waren moordden in WOII de Nazi's 6 miljoen Joden uit. Oorzaken en gevolgen worden aan de leerlingen verteld tijdens bezoeken aan de Dossinkazerne het fort van Breendonk, o.a. door een ooggetuige van de oorlog.

#### STAP 3 (week 3) *Iedereen is anders, en toch gelijk*

De leerlingen doen een uitwisseling met een Joodse school om elkaar en de levenswijzen te kennen. De kinderen geven op speelse wijze elkaar feedback en er wordt een correspondentie opgestart.

*STAP 4 (nadien) Toonmoment*

De ervaringen worden op een creatieve wijze verwerkt in een toonmoment (een powerpoint, tentoonstelling, toneelstuk, websiteonderdeel,...) De ouders en buurt worden hierbij betrokken.

tijdstip schooljaar 2009 – 2010  
organisator Vier Winden Basisschool  
Merchtemsesteenweg 9 B  
1080 Brussel (Sint-Jans-Molenbeek)  
Tel. 02/411.73.14 Fax 02/411.57.42  
vier.winden.basisschool@scarlet.be  
contactpersoon Dirk Letens

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

**basisonderwijs**

## *respecteren kan je leren*

### **doelstellingen**

De school stelt vast dat respect (ruim gezien) niet meer vanzelfsprekend is op school. Kinderen tonen weinig respect voor elkaar, de leerkrachten, hun ouders, materiaal, elkaars cultuur en de school wil hier een jaar rond werken, via methodieken en vooral via spel, in de hoop dat er meer respect is voor deze mensen en zaken.

De school wil er absoluut ook de ouders bij betrekken, omdat ook zij soms aangeven dat hun kinderen niet altijd respect opbrengen voor elkaar en voor hen als ouder. Ze wil de ouders hierin ondersteunen en helpen.

### **educatieve activiteiten**

De school werkt al enkele jaren met Skippie, een figuurtje, dat in de klas aandacht komt vragen voor een "probleem". Skippie zou vanaf nu enkel nog werken rond respect. Hij komt elke maand met een nieuwe impuls. Daar hoort een toneeltje bij en een lied. In de klas wordt verder gewerkt rond dit thema. Dit gebeurt via spelen, een tentoonstelling zoals 'Pestpotter', werken met het prentenboek 'Jef en Lien' van Pat Patfoort zodat de kinderen leren omgaan met conflicten en ze op een goede manier oplossen. De school wil materiaal gebruiken van Jeugd en Vrede, dat draait rond "respecteren van culturen", "werken aan kinderrechten"(speldoos 'Draai je recht') en "omgaan met conflicten".

Omdat de school merkt dat kinderen niet meer kunnen spelen, geen of weinig spelletjes kennen voor op de speelplaats maakt de school hier ook een actiepoint van. Er worden spelkoffers gebruikt waarmee de kinderen gericht mee leren spelen. Hiervoor vraagt de school ook begeleiding bij Centrum Informatieve spelen in de workshop Blauwland/Geelland).

tijdstip	schooljaar 2009 - 2010
organisator	Basisschool Heilig-Hartcollege Landsroemlaan 126 1083 Brussel (Ganshoren) Tel. 02/426.12.45 Fax 02/424.18.13 basisschool.hhc@skynet.be
contactpersoon	Ria Van der Mauten

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

secundair onderwijs (BUSO)

## Congo

### doelstellingen

de blik van de leerlingen op de wereld verruimen: door het Congo-project ontwikkelen de leerlingen een positieve nieuwsgierigheid, interesse en waardering voor andere culturen en leefgewoonten. We willen de leerlingen ook motiveren om na te denken over de geschiedenis van Congo.

### educatieve activiteiten

- Tijdens de lessen godsdienst en maatschappelijke vorming wordt er doorheen het schooljaar regelmatig stilgestaan bij Congo.
- Twee dagen lang wordt er doorheen klasdoorbrekende workshops inzicht verworven in het leven van de Congolezen: er wordt gekookt, er is muziek, film en er zijn creatieve activiteiten.
- Er is een uitstap naar het Afrikamuseum in Tervuren waar er workshops worden voorzien waarin de leerlingen daadwerkelijk ondervinden hoe het leven in Congo is.

tijdstip            schooljaar 2009 – 2010  
organisator        Bu.S.O. Cardijnschool  
                          Mathieu Desmaréstraat 16  
                          1020 Brussel (Laken)  
                          Tel. 02/478.03.33  
                          laken@cardijnschool.be  
contactpersoon    Tinneke Verjauw

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

secundair onderwijs (BSO)

## “Totem”

### doelstellingen

- gezamenlijk tot een creatieve en artistieke creatie komen
- gezamenlijk leren werken: individueel en in groep beslissingen nemen en bijdragen tot en eindresultaat
- zelfvertrouwen opdoen en openstaan voor anderen, verdraagzaamheid en eerbied opbrengen voor ieders mening
- ideeën (her)formuleren, nieuwsgierigheid opwekken.

### educatieve activiteiten

#### *Vorbereiding*

via sprekers, tentoonstellingen en film maken de leerlingen kennis met de indiaanse cultuur. Tussendoor, waar de gelegenheid zich voordoet, aansluiten op het kunstaanbod in Brussel

#### *Tussenfase*

de kunstweek van 27 tot 30 april 2009: in verschillende workshops wordt er aan een gezamenlijk kunstwerk (totems) gewerkt. Actieve kunstparticipatie (monumentale kunst) in de grootstad stimuleren staat voorop. De kunstwerken van de leerlingen zullen in samenspraak met de gemeente Evere op één van de rotondes in de nabijheid van de school geplaatst worden.

#### *Eindfase*

een vernissage van het kunstwerk.

tijdstip            schooljaar 2008 – 2009 (van 27 tot 30 april 2009)  
organisator        Koninklijk Atheneum Schaarbeek/Evere (Victor Horta)  
                          Oudstrijderslaan 200  
                          1140 Brussel (Evere)  
                          Tel. 02/726.18.89  
                          victor.horta@rago.be  
contactpersoon    Rita Dehertogh

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

**secundair onderwijs (ASO)**

## *Respect*

### **Doelstellingen**

“Respect” is het jaarthema op de school. Dit algemene thema wordt opgesplitst in 4 deelaspecten, die verder uitgediept en geconcretiseerd worden via allerlei acties en activiteiten: respect voor leefomgeving en milieu, beleefde en vriendelijke omgangsvormen t.o.v. anderen, respect op internet (incl. cyberpesten, aandacht voor privacy) en respect t.o.v. ‘anders’ zijn.

Het is de bedoeling de leerlingen gevoelig te maken voor deze waarden via een waaier aan activiteiten en hen aan te zetten tot verantwoordelijkheid nemen en echt engagement, zowel t.o.v. zichzelf als t.o.v. anderen.

### **educatieve activiteiten**

Vanuit verschillende vakken wordt het thema respect aangebracht: taalvakken: teksten, toneel, expressie; biologie: respect voor de natuur, leefmilieu en levende wezens en aandacht voor een duurzaam milieubeleid en klimaatveranderingen; godsdienst en leefsleutels: respect voor anderen en ‘anders zijn’: gehandicapten, derde wereld, vierde wereld, anders geaard zijn, houding t.o.v. vooroordelen en labelen,...

Vooraf ervaringsgerichte activiteiten: bedrijven, organisaties en musea bezoeken, workshops, inleef- en educatieve spelen organiseren, sprekers en gasten uitnodigen,...

Voorbeelden van enkele activiteiten: eco-percussie, ontwerpen van kledij en accessoires met recyclagemateriaal, “beverpatrouille” (juist sorteren), speelplaatsacties rond zwerfvuil, lesjes door oudere leerlingen aan jongere leerlingen rond cyberpesten, respect op internet, milieu. Bezoeken aan afvalverbrandingsoven, recyclagebedrijf, musea, film “earth”, inleefspelen: een wereldstoelenspel, raffa-raffa, een bananenspel, een quiz rond het thema respect, een gesponsorde voettocht waarbij de opbrengst naar het goede doel gaat.

tijdstip                      schooljaar 2009-2010  
organisator                 Jan-van Ruusbroeckcollege eerste graad  
                                        Forumlaan 4  
                                        1020 Brussel (Laken)  
                                        Tel. 02/268.10.36                      Fax 02/262.29.48  
                                        veronique.thielemans@ruusbroec.be  
contactpersoon          Veronique Thielemans

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

secundair onderwijs (ASO)

## Scholenband Kenia

### Doelstellingen

De leerlingen maken kennis met de partnerschool, Our Lady of Fatima in Nairobi, Kenia. Ze werken materialen uit om zichzelf, de school, Brussel en België voor te stellen aan de partnerschool. Doorheen de activiteiten worden de leerlingen zich bewust van hun eigen, vaak luxueuze levenssituatie. Ze beseffen het belang van gelijkwaardigheid bij een samenwerking tussen de beide partnerscholen.

### educatieve activiteiten

Gedurende het eerste jaar van deze scholenband gaat de meeste aandacht uit naar de kennismaking van beide scholen met elkaar. Heel wat van de activiteiten die doorgaan in de school, gaan ook door in de school in Kenia:

- de leerlingen van de eerste graad maken een krantje met informatie over de school; de tweede graad vertaalt de schoolkrant in het Engels en de derde graad maakt een bordspel waarin België spelenderwijs wordt voorgesteld.
- Er wordt een beeldreportage gemaakt over een dag op school
- Tijdens verschillende vakken wordt ruimte geboden om te werken aan de scholenband: zo worden er oa tijdens de lessen PO postkaarten gemaakt met een collage van foto's van bekende gebouwen en foto's van de leerlingen zelf.
- De leerlingen worden uitgenodigd om een logo te ontwerpen voor de scholenband.
- Tijdens een Afrikaanse voormiddag leren de leerlingen Afrikaans dansen, krijgen ze een lezing over Afrikaanse muziek en bekijken ze de film Tsotsie

tijdstip	schooljaar 2009-2010
organisator	Maria Assumptalyceum Paul Jansonlaan 57 1020 Brussel (Laken) Tel. 02/268.29.77 info@mariaassumptalyceum.be
contactpersoon	Anki Nauwelaerts

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

secundair onderwijs (ASO)

## PROJECTDAGEN EERSTE GRAAD: een blik op India

### Doelstellingen

De leerlingen laten kennismaken met cultuur, gewoonten, gebruiken, mensen uit India/Azië, hen maatschappelijke problematiek en vraagstukken in deze gebieden laten ontdekken.

Bij de leerlingen engagement en inzet voor anderen bevorderen en hun aandacht voor diversiteit, burgerzin en verantwoordelijkheid naar andere etnische groepen stimuleren.

### educatieve activiteiten

- workshops: percussie stampen, oosterse stokkendans She-He, yoga, oriëntaalse buikdans, hennaschilderen, Indonesische theeceremonie, een Indische yoghurt met fruit Lassi bereiden, Indische tempeldans
- film: beeldmateriaal over de National Domestic Workers Movement van zuster Jeanne Devos, een BBC-reportage over het weeshuis voor kinderen met een handicap in het Bulgaarse Mogilino, City of Joy
- een Indiakwis
- in het kader van SOS-Kinderdorpen een inleefreis naar Marokko waar de leerlingen van het 5<sup>de</sup> en 6<sup>de</sup> leerjaar een lokale speelpleinwerking op poten zetten en hulp boden aan plaatselijke leerkrachten
- een gesponsorde voettocht

tijdstip                      schooljaar 2008-2009  
organisator                Jan-van Ruusbroeckcollege eerste graad  
                                  Forumlaan 4  
                                  1020 Brussel (Laken)  
                                  Tel. 02/268.10.36                      Fax 02/262.29.48  
                                  veronique.thielemans@ruusbroec.be  
contactpersoon        Veronique Thielemans

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

secundair onderwijs

## “Gemaskerd bal?!”

### doelstellingen

“De wereld is een schouwtoneel, elk speelt zijn rol en krijgt zijn deel”, zo dichtte Vondel ooit. Dat wij mensen vaak een ‘rol’ spelen is wellicht zeker, maar dat we een ‘rol’ zouden hebben in het ‘wereldtoneel’ is dat blijkbaar veel minder. Noord-Zuid relaties vormen een patroon, een rollenpakket en eenzelfde rollenpatroon herkent men tussen industrie en klimaat. Tijdens dit traject worden de aangezet gegeven naar de bewustwording van de leerlingen over de rol die we zelf in dit geheel spelen met en in ‘ons’ lichaam. Maskers opzetten of afgooien... het is een keuze. Het wereldburgertraject op deze school draagt bij tot het bewust maken van deze keuze die vroeg of laat zal gemaakt worden.

### educatieve activiteiten

- de betrokkenheid bij dit project van de leerlingen, leerkrachten, ouders en directie wordt vergroot door hun deelname aan een inleidende vergadering waarna verschillende werkgroepen ontstaan. Deze werkgroepen maken dat leerlingen zelfstandig vergaderingen organiseren en de creatieve uitwerking, muzikale omlijsting, technische omkadering ... verzorgen
- de leerlingen zetten een petitie over ‘armoede schaadt de gezondheid’ op in samenwerking met Welzijnszorg
- de school gebruikt gedurende het project de ‘ervaringsdeskundigheid’ van de leerlingen. Dit wordt duidelijk in bv. de uitnodiging van de Maronitische priester van een leerling uit Libanon, de voordracht van leerlingen (i.s.m. Fedasil) die momenteel in een asielprocedure zitten ... Ook workshops zoals Turkse dans, Chinese kaligrafie,... behoort tot de mogelijkheid
- voor de projectkrant schrijft een leerling met een vlotte pen een kort en kritisch verslagje geschreven
- de problematiek rond de Roma-kinderen in Europa wordt in creatieve ateliers (maken van flyers, affiches,...), debatten en filmvoorstellingen onder de aandacht gebracht van mensen binnen en buiten de school. Een nauwe samenwerking met Amnesty International Brussel en andere Brusselse scholen ligt hierbij aan de basis. Dit alles gespekt met voldoende achtergrondinformatie over de Roma, het aanscherpen van de kritische zin (t.o.v. politiek en media) van de leerlingen
- als afsluiter wordt een projectdag voorzien waarbij de hele school deelneemt aan workshops (Grime van Azië, Chinese kaligrafie, Chinees schilderen,...), bezoeken (Fort van Breendonk,...), voordrachten en debatten rond de verschillende deelthema's.

tijdstip schooljaar 2008 – 2009 (gans het schooljaar)

organisator Maria-Boodschaplyceum  
Moutstraat 22  
1000 Brussel  
Tel. 02/506 89 20  
mabo@skynet.be

contactpersonen Marleen Metens en Gina Roelants

# *maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit*

**secundair onderwijs (kunsthumaniora)**

## *“Een wereld van cirkels”*

### **doelstellingen**

De leerlingen trekken het begrip ‘globalisering’ zodanig open dat zij tot de vorm ‘cirkels’ komen en omgekeerd. Hetzelfde voor de cirkels in het straatbeeld en de evolutie van een taal.

### **educatieve activiteiten**

De leerlingen bereiden met de leerkrachten de projectweek voor, naargelang welk onderdeel van het thema ‘een wereld van cirkels’ zij willen uitdiepen/leren.

Tijdens een 3-daags project staat 1 dag volledig in het teken van ‘de globe’:

- hierbij wordt de tentoonstelling ‘Dit is onze aarde’ (Tour en Taxis) bezocht, waarbij aansluitend het Wereldhandelsspel wordt gespeeld
- de term ‘globalisering’ krijgt extra aandacht in verschillende workshops, zoals ‘Booming India’, ‘Van afval tot muziek’ ... en ook tijdens de informatieve spelen ‘Aardige Voeten’ en “Papier hier, schaar daar”

Een slottentoonstelling rond deze 3daagse af.

tijdstip schooljaar 2008 – 2009 (18-20 februari)

organisator Kunsthumaniora Muziek en Woord

Chrysantenstraat 26

1020 Brussel

Tel. 02/502 05 04

kh.brussel@rago.be

contactpersoon Jurgen Wayenberg

# maatschappelijke vorming, burgerzin, diversiteit

secundair onderwijs

## Burgerzin

### doelstellingen

Het aanscherpen van 'burgerzin' is één van de thema's die in het secundair onderwijs aandacht moet krijgen. Niet alleen is het ontwikkelen van burgerzin één van de vakoverschrijdende eindtermen voor alle graden van het secundair onderwijs, in onze huidige samenleving is het noodzakelijk om bij jongeren de zin voor het democratisch handelen te ontwikkelen. Ook voor de toenemende groep leerlingen uit andere culturen, waaronder een aanzienlijke groep anderstalige nieuwkomers, die minder vertrouwd zijn met een democratische structuur, is een permanente oproep tot burgerzin belangrijk. Daarom werd de zorg voor een blijvende, democratische samenleving reeds jaren geleden in het schoolwerkplan ingeschreven. Tijdens dit project leren de leerlingen, doorheen vakoverschrijdende activiteiten, de vaardigheden verwerven die nodig zijn om kritisch en opbouwend deel te nemen aan het democratisch en maatschappelijk openbaar leven, nu en later. De leerlingen worden zich bewust van de waarde van een democratische besluitvorming. De gevolgen van extremisme, racisme, fascisme en xenofobie worden besproken. De leerlingen maken ook kennis met de mechanismen van het politieke en juridische werkveld, waarbij aspecten zoals macht, overleg, besluitvorming, de democratische instellingen, aan bod komen. Om deze maatschappelijke vorming op een continue manier aan bod te laten komen, wordt het project tweejaarlijks georganiseerd. Hierdoor verwerven de leerlingen in de loop van hun secundaire studieloopbaan een inzicht in de verschillende samenlevingsvormen: de gemeente voor de leerlingen van de 1<sup>ste</sup> graad, het gewest en de gemeenschap voor de leerlingen van de 2<sup>de</sup> graad en de federale staat en de Europese Unie voor de leerlingen van de 3<sup>de</sup> graad.

### educatieve activiteiten

De leerlingen werken per graad rond een samenlevingsvorm: de leerlingen van de 1<sup>ste</sup> graad bestuderen de gemeente, de leerlingen van de 2<sup>de</sup> graad lichten de gewestelijke dienstverlening door en maken kennis met het aanbod van de Vlaamse Gemeenschap en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en, de leerlingen van de 3<sup>de</sup> graad onderzoeken de Federale en Europese besluitvorming.

De leerlingen en leerkrachten werkten het project uit, rekening houdend met de actualiteit. In alle klassen wordt aan de hand van een projectmap, zowel in de lessen als aan de hand van thuisopdrachten, rond het thema gewerkt.

#### *1<sup>ste</sup> graad: de gemeente*

- op de startdag maakten de leerlingen van de eerste leerjaren een rondrit door Anderlecht; geografische en historische aspecten werden bestudeerd en de bevolkingsstructuur werd toegelicht. Op het gemeentehuis kregen ze uitleg over het gemeentebestuur. De leerlingen van de tweede leerjaren bezochten de verschillende gemeentediensten (bevolking, openbare werken, ruimtelijke ordening, burgerlijke stand, politie, ...) van de gemeenten Anderlecht, Dilbeek en Sint-Pieters-Leeuw
- tijdens de projectdagen: atelierwerking, een rollenspel: de verkiezing van een jongerengemeenteraad die door de burgemeester of een schepen officieel werd geïnstalleerd. Een eerste jongerengemeenteraad vond plaats met een confrontatie met de gemeenteraadsleden van Anderlecht.

*2<sup>de</sup> graad: het gewest, de gemeenschap*

- op de projectdagen bezochten de leerlingen diensten en organisaties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Vlaamse Gemeenschap: o.a. de sociale woningbouw, het openbaar vervoer, TV-Brussel, de Stadskrant, de Haven van Brussel, de dringende hulpverlening, ...
- een ontmoeting met gewestelijke mandatarissen: tijdens een rollenspel in het Brussels of het Vlaamse Parlement: onder het voorzitterschap van een Nederlandstalig Brussels parlements lid 'speelden' de leerlingen een openbare zitting, stemmen over een ontwerp van decreet, ...

*3<sup>de</sup> graad: de Federale en Europese structuren en besluitvorming*

- de thema's werden in overleg met de leerlingen bepaald.
- op de startdag bezochten de leerlingen het hoofdkwartier van verschillende politieke partijen
- de leerlingen legden hun visie vast onder de vorm van een wetsvoorstel. Alle wetsvoorstellen werden met de leerlingen en met een vertegenwoordiger van de democratische partijen besproken
- voor de leerlingen van het BSO en het TSO kwamen specifieke thema's aan bod. Zo bezochten de leerlingen van het TSO o.a. het Europees parlement, waar zij een gesprek hadden met minstens één Belgisch Europees parlements lid. De leerlingen van het BSO werkten o.a. rond de thema's justitie, veiligheid en verdraagzaamheid. Zij ontvingen een advocaat in de klas, bezochten het Justitiepaleis, Breendonk of de Dossinkazerne.

Alle educatieve activiteiten worden nadien verder verwerkt tijdens de lessen.

Tijdstip            schooljaar 2009 – 2010  
organisator        Sint-Guido-instituut  
                         Dokter Jacobsstraat 67  
                         1070 Brussel (Anderlecht)  
                         Tel. 02/521.60.10            Fax 02.527.12.36  
                         directie@sgi-anderlecht.be  
contactpersoon    Piet Vandermot